

АРТ-ЦЕНТРИ У ПРИСТОСОВАНИХ ПРИМІЩЕННЯХ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглядається світовий та вітчизняний досвід пристосування приміщень та будівель під арт-центри. Наводяться основні проблеми, що виникають при пристосування під мистецькі заклади промислових, транспортних, житлових та інших споруд та визначені перспективи їх розвитку.

Ключові слова: арт-центр, музей, мистецькі заклади, будівлі та споруди, пристосування, реконструкція.

Постановка проблеми. В останні десятиліття набула поширеності тенденція пристосування під мистецькі заклади промислові, транспортні, житлові та інші споруди. Найвідомішим прикладом є реорганізація вокзалу д'Орсе в Парижі в Музей сучасного мистецтва. Таким чином, можна відзначити, що питання пристосування різних типів будівель та споруд під арт-центри є актуальним.

Мета статті. Виявити основні проблеми, шляхи їх вирішення та перспективи розвитку напрямку організації мистецьких закладів у пристосованих приміщеннях.

Викладення основного матеріалу. В історичному розвитку музеїв, як прототипів арт-центрів, часто зустрічається розміщення в приміщеннях та будівлях різного типу. Історія зібрань творів мистецтва налічує тисячоліття, тоді як спеціалізовані будівлі для музеїв з'явилися лише у 19 ст. До моменту появи спеціально побудованих будівель під експозицію творів мистецтв використовувалися самі різні типи споруд, від древніх міст-музеїв до галерей в приватних будинках. У стародавньому світі існували окремі приміщення для зберігання цінностей, в тому числі витворів мистецтва[8]. Такі приміщення розміщувалися в палацах та храмах (скарбниці в храмах Давнього Єгипту, Давньої Греції та Риму). Колекції мистецтва в середньовічні часи теж не мали окремої споруди та розміщувалися у палацах знаті. Найбільшим колекціям відводилися галереї (галерея Уфіцці), які з часом перетворилися на самостійні музейні заклади. Багато нинішніх музеїв та мистецьких закладів розташовані у пристосованих приміщеннях (Лувр, Прадо, Ермітаж).

У 19 ст. любительський інтерес до розміщення колекцій та організації експозиційного простору змінився першими науковими теоріями. На їх основі були збудовані спеціалізовані будівлі музеїв [8].

Усе ж, пристосування будівель та приміщень під музеї та арт-центри є актуальним і сьогодні.

Можна назвати кілька причин актуальності подібного пристосування:

Економічна - малі і середні по величині міста, що не володіють настільки значним бюджетом, в порівнянні з крупними містами і столицями, часто організують центри мистецтва, пристосували існуючі будівлі під його функції. Для цих цілей, вибираються, як правило, пам'ятники історії і архітектури, що потребують реконструкції і реставрації [1].

Ідейна – цей напрям розвивається з 60-х років, коли багато художників вийшли за рамки традиційної техніки живопису і скульптури і зайнялися змішаною технікою, великомасштабними інсталяціями і перформансом. Покинуті склади і фабричні будівлі надавали їм достатній простір, розкутість і неформальну обстановку, необхідні для їх експериментальних робіт [3].

Розміщення арт-центрів та інших мистецьких закладів може відбуватися як у пристосованих будівлях та спорудах, так і у вбудованих приміщеннях.

Залежно від історико-культурної цінності і матеріальної міри змін, будівлі піддаються як реконструкції, так і реставрації та капітальному ремонту, проте в практиці пристосування останні зустрічаються рідше, тому що засобами капітального ремонту важко здійснити адаптацію структури до нових функцій арт-центру. Проте, такий принцип використовується при пристосуванні будівлі - пам'ятника, коли необхідно зберегти планувальну композицію і структуру споруди, а розміщення експозиції підкоряється існуючій організації внутрішнього простору [5].

Реконструкція будівель та споруд проводиться у випадках зміни розмірів будівлі, її повної або часткової перебудови та внутрішнього перепланування, результатом чого неодмінно має стати поліпшення експлуатаційних якостей споруди, оскільки використання будівлі полягає в його пристосуванні до нових функціональних, експлуатаційних і містобудівних вимог. У процесі реконструкції можна змінити призначення будівлі, використовуючи при цьому існуючі об'єми.

Отже, пристосування будівель та споруд під мистецькі заклади може здійснюватися як із збереженням планувальної структури, так і зі зміною планувальної структури будівлі.

Проблеми, що виникають при пристосуванні:

– У деяких випадках неможливість подальшого розширення закладу. Це стосується невеликих мистецьких закладів, що на першому етапі свого розвитку розташовувались у пристосованих вбудованих приміщеннях.

– Невідповідність існуючої архітектурно-планувальної схеми новій функції, що призводить до значного переобладнання приміщення. Наявність об'єктивної матеріальної форми зумовлює також особливості побудови проектної діяльності в умовах пристосування, оскільки порушується звичайна дорога діяльності архітектора - від функції до форми.

Перспективи напрямку використання пристосованих будівель та приміщень:

Можливість використання приміщення як філіал або частину при розширенні існуючих мистецьких закладів. Наприклад, в Лос-Анджелесі, поки будувався новий МСМ (Музей сучасного мистецтва), покинутий гараж поліцейських машин був перетворений архітектором і дизайнером Френком Гері в експозицію «Тимчасове сучасне». Вона була настільки вдалою, що пізніше стала постійною частиною музею [3].

Створення певного контексту (історичного чи сучасного). У «Виставкових залах для нового мистецтва» в Шаффхаузені, Швейцарія, колекція з акцентом на мінімалістичному і концептуальному мистецтві розміщена у великих і добре освітлених залах колишньої текстильної фабрики. Ці приміщення добре узгоджуються з принципами анонімності, серійності і індустріального характеру, втіленими в предметах і інсталяціях мінімалістського мистецтва, і зосереджують увагу, перш за все, на їх матеріальних якостях. Вони ізолюють і захищають мистецтво від відволікаючого впливу зовнішнього світу, підтверджуючи статус витворів чистого мистецтва.

Розташування мистецького закладу в умовах, коли нове будівництво неможливе. Така ситуація виникає, коли з одного боку необхідний зберегти старе місто, його планувальну структуру, що склалася, розташовані на його території пам'ятники, традиційні візуальні зв'язки і зорові перспективи; з іншої - забезпечити розвиток сучасних процесів і тенденцій. Розташування в центральній частині міста має очевидні вигоди для мистецького закладу: геометричне положення в системі міста, історичні традиції, розвинена транспортна інфраструктура, посилення щільності людських потоків.

Не дивлячись на те, що у великих містах розташована безліч музеїв, багато сучасних арт-центрів вибирають для проведення чергових акцій незвичайні простори, які стилістично відтіняють художню мову авторів. Для цього використовують різноманітні типи будівель: житлові будівлі, транспортні, промислові споруди.

Транспортні споруди. У 1979 був оголошений конкурс на проект реконструкції вокзалу д'Орсе. Проект ставив завдання створення в архітектурі ХІХ століття унікального експозиційного середовища для витворів мистецтва. Реконструкція будівлі включала заміну функцій великої перонної вежі, бічних і верхніх галерей з комплексом службових приміщень вокзалу і готелю. З технічного боку проект передбачав повну модернізацію і реставрацію старої будівлі, введення його в структуру нових, сучасних матеріалів з підвищеними функціональними якостями, що відповідають високим технологічним вимогам сучасної експозиції.

Стара архітектура відображає в собі колорит епохи, твори якої зберігаються в музеї; нова архітектура, вписана в інтер'єр, робить музей по-справжньому сучасним, відповідати вимогам людини початку XXI століття. За задумом авторів - образ музею будується на асоціації з грандіозною виставкою минулого, відтворюючи дух епохи.

З 2008 по 2011 рік Центр сучасної культури «Гараж» існував в історичній будівлі Бахметьевського гаража на вулиці Образцова у Москві, побудованому в 1927 році за проектом архітекторів Костянтина Мельникова і Володимира Шухова для англійських автобусів фірми «Лейланд». Реконструкція будівлі була здійснена в 2008 році під керівництвом архітектора Джеймі Фоберта.

Промислові споруди. Світовий досвід показує, що найуспішнішими арт-площадками вважаються колишні промислові об'єкти, які художники займали під свої майстерні. Це призвело до того, що колись покинуті райони ставали наймоднішими місцями міста, за рахунок чого вирішувалася маса інших питань: вигляд реконструйованих кварталів покращувалася, з'являлося нове привабливе для туристів місце, підвищувалася ринкова вартість нерухомості. У багатьох мегаполісах світу подібні центри є невід'ємною частиною сучасного культурного життя. Серед них – лейпцігський Spinnerei, цюріхський Lowenbrau, берлінський Kunst-Werke, нью-йоркський Chelsea, лондонська Tate Modern, стокгольмський центр Fargfabriken [9].

Реконструкція колишньої меблевої фабрики художником Хундертвассером в співдружності з архітектором Пітером Пеліканом втілила задум, в який входило: розміщення постійної виставки робіт художника, тимчасові виставки художників всього світу, художній салон і ресторан. Звичайний завод Відня перетворився на витвірмистецтва; заводська труба стала схожа на фантастичну обсерваторію. У данному об'єкті реконструкції і пристосування заводської споруди під центр образотворчого мистецтва повною мірою виявився почерк архітектора: «гуманістична» архітектура без прямих ліній, сад на даху ресторану, створений за новітньою екологічно продуманною технологією.

Central Electricadel Mediodia раніше забезпечувала електрикою історичний центр Мадрида. Змінивши своє призначення, вона не перестала бути важливою: її розташування недалеко від музеїв Прадо і Тіссен-Борнеміса пов'язує новий арт-центр з іншими стецькими закладами. Стіни одного з будинків прикрашені перфорованими шматками заліза поблизу схожими на розсип комп'ютерних пікселів, такими, що мозаїчно переплітаються з цілісними кованими пластами. Частково відреставрувавши історично коштовний цегельний фасад, на догоду інноваціям дизайнери зробили безкомпромісний хід – вийняли частину фундаменту, поставивши

будинки на палі. Для оформлення другої будівлі був запрошений знаменитий майстер вертикального озеленення Патрік Блан, який «засадив» стіни семиповерхової будови рослинами, що перетворюють фасад на подібність висячих садів Семіраміди.

«Винзавод» - центр сучасного мистецтва в Москві. Відкритий в 2007 році. Знаходиться на території колишнього пивоварного заводу (згодом - винного комбінату) «Московська Баварія». «Винзавод» є комплексом з семи промислових спорудкінця XIX століття.

Житлові будівлі найрідше використовують для пристосування під арт-центри. В такому випадку необхідно враховувати особливості планування житлового будинку, які не відповідають експозиційним та експлуатаційним вимогам мистецьких закладів. Та всеж, існують приклади пристосування житлового будинку (музей Пікассо, Париж) або його частини (Я-Галерея, Київ) під музеї та арт-центри. Паризький музей Пікассо в 1976 році розмістився в реконструйованій будівлі колишнього готелю Сале, побудованого в XVII столітті. Архітектор Ролан Симуне створив проект, що враховує особливості існуючих приміщень, а так само підготував маршрут його огляду відвідувачами з врахуванням тимчасових етапів творчості знаменитого автора [2].

Висновки. Пристосування будівель різного призначення під центри мистецтва і музеї втрачає своєї актуальності в даний час. Пристосування може відбуватися як засобами капітального ремонту, так і засобами реконструкції. Перебудова може здійснюватися із збереженням планувальної структури, там образом, характер експозиції виходить від характеру заданої структури будівлі; і зі зміною планувальної структури. На даний момент можна виділити кілька напрямів пристосування будівель:

- Музеефікація споруд історичної, культурної значимості (середньовічні укріплення, замки, палаци, монастирі та ін.)
- Концептуальна реорганізація споруд різного призначення під мистецькі заклади.

Список використаних джерел

1. David Gabharardt. Gettys Museum //Arhitektural Plus. - sept. okt. 1974. - p. 57-60.
2. Гийебон К. Музей Пикассо в Париже. Современный музей в памятникеархитектуры XVII века // Museum ЮНЕСКО. Париж. -1986. - №151. –С.40-45.
3. Калугина Т. П. Художественный музей как феномен культуры. —ООО «Издательство "Петрополис"», 2001. — 224 с.

4. Коробьина И. И. Преобразование объектов культуры // Архитектура СССР. - 1990. - № 5. –С.68-73.
5. Куцевич В.В. Архитектурная наука и архитектурное проектирование. Опыт взаимодействия, проблемы, результаты. - К.: Будівництво України, 2003. - № 6. - С.18-19.
6. Рекомендации по проектированию музеев. Нормативно-производственное издание. ЦНИИЭП им. Б.С.Мезенцева. - М.:Стройиздат, 1988. – 49 с.
7. Ревякин В.И. Выставки (архитектура и экспозиция). –М.: Стройиздат, 1975. -98с.
8. Ревякин В.И. Художественные музеи. Справочное пособие. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Стройиздат, 1991. – 248 с.
9. Щукин Э. Табачную фабрику осовременятискусством // Город N. —16 февр. 2010. [Электронный ресурс]<http://old.gorodn.tmweb.ru/archive/864/>

Аннотация

В статье рассматривается мировой и отечественный опыт приспособления помещений и зданий под арт-центры. Наводятся основные проблемы, которые возникают при приспособлении под художественные заведения промышленных, транспортных, жилищных и других сооружений и определены перспективных развития.

Ключевые слова: арт-центр, музей, художественные заведения, здания и сооружения, приспособления, реконструкция.

Annotation

In the clause world and domestic experience of the adaptation of premises and buildings under the art centres is considered. The basic problems are directed that arise at the adaptation under art institutions of industrial, transport, housing both other constructions and certain prospects of their development.

Keywords: the art centre, a museum, art institutions, buildings and constructions, adaptations, reconstruction.